

Czego może się spodziewać polski ogrodnik po integracji z UE?

★ ★ Rynek owoców i warzyw w UE.

Produkcja owoców i warzyw w Unii Europejskiej regulowana jest przez dwa oddzielne systemy:

- **rynek świeżych owoców i warzyw**, na którym pomoc finansowa kierowana jest bezpośrednio do producentów-ogrodników,
- **rynek przetworów owocowo-warzywnych**, funkcjonujący od 1978 roku. Na rynku tym pomoc kierowana jest wprawdzie do przetwórców, ale w rzeczywistości jej głównymi beneficjentami są producenci surowców. Mają bowiem zapewniony zbyt z zagwarantowaną ceną minimalną na dostarczone produkty. Ponadto producentom przysługują dopłaty obszarowe i pomoc inwestycyjna na poprawienie jakości surowców i marketingu.

★ ★ Rynek świeżych owoców i warzyw.

Rynek świeżych owoców i warzyw funkcjonuje od 1962 roku. Obecnie regulację tego rynku określa Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej Nr 2200/96, które obejmuje:

Wspólne wymagania jakościowe. Istotą tej części organizacji rynku jest konieczność przestrzegania wspólnych wymagań (często określanymi jako normy lub standardy) dotyczących jakości owoców i warzyw w handlu wewnętrznym i zewnętrznym. Wymagania te dotyczą 21 gatunków warzyw i 16 gatunków owoców. Do najistotniejszych dla polskich ogrodników produktów, objętych wymogiem spełniania norm jakościowych należą między innymi: jabłka, wiśnie, gruszki, śliwki, truskawki oraz kapusta, cebula, marchew, ogórki, pomidory, kalafiory. Wymagania jakościowe, które muszą spełnić owoce i warzywa – oprócz stopnia zanieczyszczeń, wielkości, średnicy, sposobu pakowania i oznakowania – dotyczą klas jakości. W Unii Europejskiej wyróżnia się trzy podstawowe klasy jakości – klasę ekstra, klasę I, klasę II.

Przestrzeganie wymagań jakościowych obowiązuje producentów na wszystkich etapach obrotu. Wyjątek od tej zasady stanowi m.in.: sprzedaż owoców i warzyw bezpośrednio konsumentom we własnym gospodarstwie oraz produktów przeznaczonych do przetwórstwa.

Mechanizmy interwencji – polegają na wypłaceniu rekompensat z tytułu wycofania owoców i warzyw z rynku. Wycofywane produkty muszą spełniać określone wymagania jakościowe (minimum II klasa). Rekompensaty z tytułu wycofania owoców i warzyw wypłacane są z budżetu Unii Europejskiej, ze środków własnych organizacji producenckich, bądź z obu tych źródeł. Rekompensaty wypłacane z budżetu Unii dotyczą wybranych gatunków owoców i warzyw (m.in. gruszek, jabłek, winogron, moreli, kalafiorów, pomidorów). Działania mające na celu wycofanie produktów z rynku prowadzone są przez – upoważnione do tego przez Rządowe Agencje Interwencyjne – **organizacje producenckie (OP)**. Producenci nie zrzeszeni otrzymują (pomniejszone o 10%) rekompensaty poprzez funkcjonujące OP. Wysokość jednostkowych rekompensat dla poszczególnych produktów objętych interwencją od 2002 r. wynosi: jabłka – 8,81 euro/100 kg, gruszki – 8,39 euro/100 kg, kalafiory – 7,00 euro/100 kg, pomidory – 4,83 euro/100 kg.

Czego może się spodziewać polski ogrodnik po integracji z UE?

Przy wycofywaniu produktów z rynku obowiązują maksymalne pułapy wycofywania produktów. Od 2002 r. nie można wycofać więcej niż 10% ilości każdego produktu przeznaczonego na rynek (w przypadku jabłek i gruszek nie więcej niż 8,5%).

Wycofane produkty muszą być przekazane na cele, które nie mogą zakłócić funkcjonowania rynku (nie mogą być np. sprzedawane). Koszty, które ponoszą w związku z tym organizacje producenckie, są refinansowane przez budżet Unii Europejskiej.

Organizacje producenckie. Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej 2200/96 znacznie zwiększyło rolę organizacji producenckich na rynku owoców i warzyw. Główna pomoc Unii Europejskiej kierowana jest do producentów owoców i warzyw poprzez organizacje producenckie. Organizacje te muszą zostać uznane przez Komisję Europejską, tzn. spełnić określone przepisami wymagania, które dotyczą:

- minimalnej liczby członków (od 5 do 40 członków – w zależności od państwa)
- minimalnej wartości produkcji (0,1 – 3,0 mln euro rocznie).
- wymagań co do statutu (demokratyczna forma organizacji, sankcje za nieprzestrzeganie statutu, niepłatność składek, itp.)
- posiadania programu działania organizacji.

Pomoc finansowa kierowana do organizacji producenckich obejmuje:

Grupy – „wstępnie uznane” (rozpoczynające działalność)

- środki na formowanie się organizacji i ułatwienie jej działalności administracyjnej – wynoszą proporcjonalnie od 5% rocznej wartości produkcji towarowej w pierwszym roku do 2% w 5 roku (5%, 5%, 4%, 3%, 2%). Pomoc ta może być wypłacana przez okres do 5 lat,
- pomoc na dofinansowanie infrastruktury koniecznej dla poprawy procesu sprzedaży i podnoszenia jakości oraz wartości towarów – np. budowa chłodni, zakup maszyn, urządzeń, środków transportu. Zależnie od regionu, udział UE w kosztach zatwierdzonych inwestycji wynosi 30% lub 50%. Sama organizacja musi pokryć odpowiednio co najmniej 45% lub 25% kosztów. Do pokrycia co najmniej 5% kosztów zobowiązane są zainteresowane kraje członkowskie.

Grupy – „uznane” (funkcjonujące)

- pomoc na tworzenie funduszu operacyjnego, która wynosi do 50% jego całkowitej wysokości. Środki tego funduszu przeznaczone są na finansowanie programu działania grupy.

Regulacja w handlu z krajami trzecimi. Unijne regulacje w handlu z krajami trzecimi służą ochronie rynku wewnętrznego poprzez:

- ustalone z góry stawki celne oraz cła specjalne – dodatkowe opłaty, które pobierane są na granicy UE dla produktów importowanych, których ceny są niższe od cen obowiązujących na rynku wewnętrznym,
- licencje eksportowe i importowe – wydawane po złożeniu zabezpieczenia gwarancyjnego (kaucji),

Czego może się spodziewać polski ogrodnik po integracji z UE?

- dopłaty eksportowe – stosowane między innymi do jabłek, pomarańczy, winogron, mandarynek, pomidorów.

System kontroli na szczeblu krajowym i UE – obejmuje wymóg prowadzenia kontroli, zbierania informacji i prowadzenia statystyki, które służą do podejmowania przez UE decyzji dotyczących rynku ogrodniczego.

★ *Rynek przetworów owocowo-warzywnych*

Podstawą prawną regulacji unijnego rynku owoców i warzyw przetworzonych stanowi Rozporządzenie Rady UE Nr 2201/96. Organizacja tego rynku obejmuje:

I. System pomocy dla:

- Zakładów przetwórczych wybranych produktów połączony z ceną minimalną dla producentów. Systemem pomocy objęte są m.in. takie produkty jak pomidory na przetwórstwo, suszone winogrona i figi oraz określone odmiany gruszek. Pomoc finansowa jest przyznawana producentom, którzy: 1) dostarczają produkty przetworzone z surowców wyprodukowanych na terenie Wspólnoty, 2) mają podpisaną umowę z uznaną organizacją producencką, 3) zapłacili dostawcom (organizacji producenckiej lub jej członkom) cenę minimalną za surowiec, 4) dostarczają produkty przetworzone spełniające minimalne wymogi jakości.
- Producentów suszonych winogron.
- Przechowalnictwa wybranych produktów połączony z interwencją (suszone winogrona i figi).
- Specjalnych działań dotyczących produktów o istotnym znaczeniu lokalnym.

II. Regulacje związane z handlem z krajami trzecimi. W handlu przetworami owocowo-warzywnymi z państwami trzecimi Unia stosuje następujące instrumenty: opłaty celne, licencje na export i import, minimalne ceny importowe, dopłaty do eksportu, specjalne klauzule ochronne.

★ *Perspektywy polskich ogrodników po integracji z UE*

Sektor owoców i warzyw jest jednym z działów polskiej gospodarki, które mają szansę na sprostanie międzynarodowej konkurencji. Do najważniejszych atutów polskich producentów owoców i warzyw należy zaliczyć:

- duży potencjał produkcyjny (będziemy piątym producentem owoców i warzyw w Unii Europejskiej),
- duże zasoby ziemi i stosunkowo tania siła robocza (możliwość rozwoju produkcji),
- komplementarną (wzajemnie uzupełniającą się) w stosunku do unijnej produkcję owoców i warzyw – np. polskie owoce jagodowe na rynku Unii Europejskiej nie będą konkurowały z innymi owocami cytrusowymi, których nie produkuje się w naszej strefie klimatycznej,
- niższe niż w Europie Zachodniej koszty produkcji ogrodniczej, które stanowią podstawę do konkurencji cenowej i przesłankę do uzyskaniu wyższej opłacalności produkcji w gospodarstwach,

Czego może się spodziewać polski ogrodnik po integracji z UE?

- dogodne położenie – Polska położona jest w otoczeniu dużych importerów owoców i warzyw (Republiki Federalnej Niemiec, Wielkiej Brytanii, Finlandii, Szwecji, Danii, Irlandii).

★ *Szanse i zagrożenia związane z integracją z UE*

Proces integracji Polski z Unią Europejską stanowi wielkie wyzwanie dla polskich ogrodników. Wiąże się ono z koniecznością konkurowania z dobrze zorganizowanymi i wyposażonymi producentami z Europy Zachodniej. Aby sprostać tym wyzwaniom i zaspokoić rosnące wymagania konsumentów i odbiorców, polscy ogrodnicy muszą podnieść jakość i wydajność produkcji, zorganizować się w grupy producenckie, stać się współorganizatorami centrów dystrybucji, zapewniających ciągłe dostawy dużych, jednorodnych partii owoców i warzyw.

Do korzyści, które wynikają z procesu integracji dla polskich ogrodników należy zaliczyć:

- możliwość zwiększenia eksportu polskich owoców i warzyw na rynek unijny – pozwoli to producentom, którzy potrafią sprostać wymaganiom jakościowym i ilościowym na uzyskanie znacznie korzystniejszych cen sprzedaży swych produktów i poprawę rentowności produkcji. Zwiększenie eksportu polskich produktów przyczyni się ponadto do większej stabilizacji rynku krajowego. Wiąże się to oczywiście z przygotowaniem odpowiedniej ilości produktów spełniających unijne wymagania jakościowe oraz poprawą organizacji rynku,
- wzrost cen owoców i warzyw, które na rynku unijnym są znacznie wyższe,
- stopniową stabilizację rynku owoców i warzyw,
- pozyskanie środków na budowę infrastruktury umożliwiającej organizację rynku (organizacje producenckie) oraz unowocześnienie produkcji – środki finansowe kierowane do grup producenckich i przetwórstwa w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR).

Do zagrożeń, które wynikają z przystąpienia Polski do UE dla polskich ogrodników należą:

- konieczność podwyższenia jakości polskich produktów. Do obrotu na rynku unijnym mogą być dopuszczone wyłącznie produkty standaryzowane, które spełniają normy jakościowe. Wiąże się to z koniecznością koncentracji produkcji w celu zabezpieczenia ciągłości dostaw,
- stopniowy spadek konkurencyjności polskiego przetwórstwa – wynikający z wzrostu cen surowców do przetwórstwa. Wprowadzenie w Polsce zasad WPR oraz funkcjonowanie w ramach Jednolitego Rynku UE, spowoduje wzrost cen wielu surowców dla przetwórstwa. To z kolei wpłynie na wzrost cen polskich produktów przetworzonych,
- napływ produktów z krajów południowych, które mają znacznie korzystniejsze warunki klimatyczne,
- znaczne koszty dostosowania naszego ogrodnictwa do wymogów systemu prawnoadministracyjnego, kontroli granicznej, ewidencji obrotu oraz nadzoru nad bezpieczeństwem żywności trafiającej do obrotu.

